

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

۰۳ سپتمبر، ۲۰۲۴

می اسکینازی
ترجمه: خانم رقیه حبیب - به اهتمام . م. نظام

زنان افغان

تعلیم و فعالیت های اجتماعی در عصر امانی

۱۹۱۹-۱۹۲۹

قسمت ششم و اخیر

از پیشتان زن در حیات اجتماعی کمتر معلوماتی در دست است. اما همین مقدار معلومات هم بر موضوع روشنی می اندازد؛ مثلاً در لیست بالا دیده میشود که خانواده محمد زایی و باز هم سه نفر از طرزی ها قسمت بیشتر عده وکیلها را تشکیل میدهند و مانند ملکه و خواهرانش، اغلب آنها در اثر تبعید والدین و یا اجداد شان در نیمه دوم قرن نوزده برای کم و بیش مدت درازی، در خارج افغانستان زندگی کرده و بعضاً همانجا تولد شده و در هند، شام و ایران بوده اند و زبان دیگری را غیر دری و پشتو شنیده و تکلم کرده اند. اینها با طرز دیگری از زندگی آشنا شده اند و در برگشت کلتور جدیدی را با خود آورده و در کشور معرفی نموده اند. البته طرز دید خانواده های شان هم متفاوت بوده و به تناسب توده بزرگ کشور باسواد بودند و بفکر آن بودند که زنان را از جهان در بسته خانواده بیرون و فعال سازند.

این نور افگنی که در اواخر عصر امانیه بر صحنه زندگی آنده از زنانی که خارج افغانستان زیسته بودند، پرتو افگند ایجاب یکنوع تبصره دیگر را میکند، تبصره ای که در عصر سراجیه و در آغاز

قرن در رابطه با افغانستان شده بود. با استفاده از اعلان عفو عمومی تبعید شدگان از سوی امیر حبیب الله خان در آغاز دوره سلطنت او، همه خانواده ها، طور مثال محمود طرزی که قبلاً از او نام بردیم و دیگران که در کشور های هند برتانوی، امپراتوری عثمانی و ایران به حالت تبعید زندگی کرده بودند، به افغانستان برگشتند. حبیب الله خان یک عده جوانان و خردسالان این خانواده ها را دربار خود جذب کرد و باقی را به مقامات بلند و پر افتخار مقرر نمود.

اینها چه در حیات شخصی و چه در حلقه فعالیت های وسیع اجتماعی خود ها طرز تفکر و عادات جدیدی را که در خارج به مقتضای سن و سال خود کسب کرده بودند و هم تعلیم و دانش و معلوماتی که در مدت اقامت واجد گردیده بودند، خواه کامل بود یا نه و زبان غیر از دری و پشتو که به آن تکلم کرده بودند، همه را با خود داشتند.

تأثیر این فرآورده خارجی و بیرونی را روی حیات اجتماعی و سیاسی افغان باید مطالعه کرد، زیرا برخورد مؤرخ با اولین دسته از افغان ها که دارای حیات اجتماعی بودند، سوالاتی را خلق میکند که مثلاً تا چه حد تجربه مردان و زنان و یا خانواده های شان از یک دنیای دیگر، در ساختمان افغانستان مدرن نیمه اول قرن بیست بکار برده شد؟

در ساختار این افغانستان طوریکه دیده شد، نهضت زن در سالهای بیست اوج گرفت، اما این اوج گیری باید یک سقوط آنی می داشت. انکشاف زن که قسمتی از پلان وسیع اصلاحات شمرده میشد، با پیاده کردن آن، حاوی ضایعه ای بود؛ چنانچه در سال ۱۹۲۴ معروض ضربه ای گردید که عبارت از مسدود شدن مکتب مستورات بود و این واضح ترین نمونه ای از فعالیت مخالفت طبقه محافظه کاران مذهبی در برابر هر گونه تغییری در حالت زن محسوب میگردید. شورش آرام گردید و مکتب دوباره باز شد و شفاخانه به فعالیت خویش ادامه داد و پیوسته طور محتاطانه شاگرد و مریض بیشتر می پذیرفت.

وقفه دومی هنگام غیبت طولانی شاه و ملکه از کابل در سال ۱۹۲۸ بود که پیامد های سنگین را ببار آورد. دوره دومی اصلاحات را شاه امان الله در برگشت از سفر به عنوان «مرحله دوم» تلقی و توضیح کرد، بدین معنی که مرحله دوم حرکت افغانستان به شاهراه ترقی بود. مواد پلان این مرحله ابتدا به لویه جرگه که در اواخر آگست دایر بود، پیش میشد و بعد پس از یک ماه دوباره آنرا

در یک جلسهٔ متمم چهار روزه به استیضاح می‌گذاشت که در آن روی هر ماده نطفه به نقطه بحث صودت می‌گرفت.

پیشنهادات در رابطه با ازدواج، تعلیم پسر و دختر یکجا در صنوف پائین و مخصوصاً اعلان رفع حجاب که با حرکت ملکه با رفع حجاب از خویش در برابر مجلس ملی، بسیار بد تلقی شد و تأثیر منفی بار آورد. محرکین مخالف با اصلاحات و مقاومت در برابر تأثیر نفوذ غرب که بیشتر در پایتخت به نظر میرسید، باعث اعتراض بسیار شدید علما، قرار گرفت. اعتراضات مخصوصاً متوجه تغییرات در حالت زن، تعلیم او و رفع حجاب بود.

انیس نشریهٔ عقاید و نظریات، سه ستون خود را در رابطه به این موضوع اختصاص داد و گفت که ده سال دورهٔ امانیه با اعلان آزادی زن افتخار خواهد داشت و هم در رابطه با ضرورت کسب و تحصیل دانش و عمل مشترک تشریحات ارائه نمود و زنان را به رفع حجاب علناً دعوت نمود.

در ختم مقالهٔ دیگری که در آن حقوق زنان را در اسلام تفصیل میداد، بار دگر زنان را دعوت کرد که به حرف دشمنان ترقی و پیشرفت گوش ندهند. اما نه ارادهٔ شاه و نه پشتیبانی یک عده مردم از هدف ترقی کشور و آوردن تغییرات و نهضت زن طوریکه درین مقاله به نظر میرسد، توان مقابله با مخالفت محافظه کاران را واجد نبود.

سقوط شاه امان الله که در اثر فشار جبههٔ واحد مردم به تحریک روحانیان در کابل صورت گرفت، با آنهمه سعی و اهتمام بی سابقه که به جهت تجدد کشور بخرج رفته بود، سعی و اهتمامی که متضمن هرچه در رابطه با انکشاف زن و قسماً توسط خود زن عملی شده بود، پایان بخشید و کمترین دگرگونی را بیار نیورد، ولی ازین نظر «افغانستان نوین» سالهای ۱۹۱۹-۱۹۲۹ مقام خود را در جهان مسلمانان عصر احراز کرد.

کارگران جنبش و انکشاف زن، شاه و ملکه، محمود طرزی و اسما رسمیه با خانواده های شان کشور را ترک و تبعید شدند. به محض رسیدن حکمران نوین، حبیب الله کلکانی به کابل، تمام مکاتب پسران و دختران مسدود و خانم هاییکه در همه فعالیت ها و پلانهای ملکه ثریا سهیم بودند، به منازل خود برگشتند. معهذاً مساعی و ناکامی شاه امان الله این روحیه را در افغانستان به برجستگی ماندگار

گردید که در نهایت امر مفکوره بذر شده که مبین آن است، زن افغان توانایی آنرا دارد تا بدون حجاب، در حیات اجتماعی هم کسب دانش و هم تشریک مساعی نماید.

تصویر اول

درین تصویر ۲۴ شاگرد مکتب مستورات در سال ۱۹۲۳ دیده میشوند. اینها خواهران ناسکه، برادر زاده ها، عمو زاده ها و دختر امان الله خان بودند. همه نواسه ها و کواسه های امیر عبدالرحمن خان میباشند. تصویر از: آرشیف مرحوم سید قاسم رشتیا.

ردیف اول نشسته بر زمین، از چپ به راست:

۱- زینب، دختر عنایت الله خان معین السلطنه

۲- سارا، دختر غلام علی

۳- نور جهان، دختر محمد عمر خان سردار صنایع

۴- مستوره دختر عنایت الله خان معین السلطنه

۵- فرخ، دختر امیر حبیب الله خان

۶ - عزیزه، دختر امین الله خان سردار مدافع

ردیف دوم، نشسته از چپ به راست:

۷- زینب، دختر امین الله خان سردار مدافع

۸- رابعه دوم، دختر امیر حبیب الله خان

۹- حمیده، دختر نصر الله خان نایب السلطنه

۱۰ کبری، دختر امیر حبیب الله خان

۱۱- حنیفه، دختر امیر حبیب الله خان

۱۲- عایشه، دختر نصر الله خان نائب السلطنه

۱۳- حبیبه، دختر امیر حبیب الله خان

۱۴- گوهر، دختر امیر حبیب الله خان

ردیف سوم: ایستاده از چپ به راست:

۱۵- ف دختر امیر حبیب الله خان

۱۶- رحیمه، دختر امیر حبیب الله خان

۱۷- شریفه، دختر امیر حبیب الله خان

۱۸- خدیجه، دختر امیر حبیب الله خان

۱۹- کریمه، دختر حبیب الله خان

۲۰- کامله، دختر امیر حبیب الله خان

۲۱- گلثوم، دختر محمد کبیر خان

۲۲- آمنه، دختر امیر امان الله خان

۲۳- حنیفه، دختر امین الله خان سردار مدافع

۲۴- حمیرا، دختر عنایت الله خان

تصویر دوم

درین تصویر سیزده نفر از جمله پانزده نفر دختر جوانی که بتاريخ ۹ میزان ۱۳۰۷ هـ ش مطابق به ۲۹ سپتمبر ۱۹۲۸ به ترکیه اعزام شدند، دیده میشوند. تصویر از آرشیف خلیل الله عنایت سراج

نشسته از چپ به راست:

- ۱- صالحه دختر نصر الله خان نایب السلطنه
- ۲- زینب، دختر عبدالحمید خان کواسه امیر شیر علی خان
- ۳- خدیجه، دختر محمد هاشم خان
- ۴- روح افزا، دختر عزیز الله خان «قتیل» نواسه نصر الله خان نایب السلطنه
- ۵- زهرا، دختر دین محمد خان

۶- هاجره، دختر عبد العزيز خان وزير داخله

۷- زينب، دختر ميرزا فيض محمد خان

ايستاده از راست به چپ:

۸- زهرا، دختر محمد بشير خان

۹- مريم، دختر ملا داود خان

۱۰- گوهر، دختر غلام علي خان

۱۱- سردارو

۱۲- زهرا، دختر محمد سعيد خان

۱۳- حليمه، دختر عبدالعلي خان، نواسه امير محمد يعقوب خان

پايان

لطفاً برای مطالعه قسمت های مختلفه بر لينک های آتی کلیک نماييد.

<http://www.esteqlaal.net/images/M.Eskinazi-Zanan-Afghan.pdf>

<http://www.esteqlaal.net/images/M.Eskanazi-Zanan-Afghan-۰۲.pdf>

<http://www.esteqlaal.net/images/M.Nezam-Zanan-Afghan-۰۳.pdf>

<http://www.esteqlaal.net/images/M.Eskanazi-Zanan-Afghan-۰۴.pdf>

<https://۰۳۷۲۵۹۸.netsolhost.com/images/M.Eskinazi-Zanan-Afghan->

[۵.pdf](#)